

Røde Kors
Blegdamsvej 27
2100 København Ø

Tlf. 3525 9200
info@rodekors.dk

POSITIONSPAPIR

9. august 2024

Sags ID:
LK-2020-002543

TRE ANBEFALINGER TIL ET STYRKET HUMANITÆRT FOKUS I SAMFUNDSSIKKERHEDEN

"Samfundssikkerhed i fremtiden kan med fordel indebære et øget samarbejde mellem mange typer aktører."¹

De sidste års kriser har tydeligt vist, at civilsamfundet er en central motor og bidrag til det danske kriseberedskab. Før, under og efter akutte kriser kan civilsamfundet engagere den enkelte borger og forankre vigtigheden af et fælles ansvar for et trygt og sikkert samfund.

Civilsamfundets styrke kunne tydeligt mærkes under pandemien. Røde Kors i Danmark etablerede en corona-hotline i regi af Rigspolitiet. Frivillige ledsagede sårbare og udsatte grupper til vaccination. Røde Kors' Parat Hjælpenetværk blev oprettet til gavn for samfundets mest isolerede grupper.

Da 33.000 ukrainere ankom til Danmark, var det et samlet Danmark som tog imod dem. Røde Kors etablerede en modtagefacilitet på Hovedbanen og bidrog med psykosocial støtte i myndighedernes modtagecenter ved grænsen. Borgere donerede bl.a. tøj som Røde Kors organiserede og fordelte.

Erfaringerne viser, at civilsamfundet kan bidrage positivt til myndighedernes opgaveløsning i akutte situationer. Men erfaringen er også, at civilsamfundet sjældent er tænkt ind fra starten. Det kan gavne samfundssikkerheden, hvis myndighederne mere systematisk nyttiggør de ressourcer, som den brede frivillighed udgør, herunder civilsamfundets adgang til landets mest udsatte grupper.

Røde Kors og vores mere end 40.000 frivillige er parate til at tage ansvar. Vi udvikler hver dag vores beredskab og uddanner frivillige til at kunne yde fx psykosocial støtte. Vi ser både i vores egen organisation og i samfundet generelt et stort potentiale for mere samarbejde før, under og efter kriser.

På den baggrund anbefales det:

Anbefaling 1: Styrk civilsamfundets rolle og ansvar i samfundssikkerheden

Anbefaling 2: Integrer civilsamfundets psykosociale indsatser i det nationale beredskab

Anbefaling 3: Etabler et socialt beredskab til gavn for samfundets mest udsatte grupper

Hver af ovenstående anbefalinger uddybes i fire selvstændige bilag.

¹ Michael Zilmer-Johns/Regeringens analysegruppe Dansk Forsvar og Sikkerhed frem mod 2035 (September 2022)

ANBEFALING 1

Sags ID:
LK-2020-002543

STYRK CIVILSAMFUNDETS ROLLE OG ANSVAR I SAMFUNDSSIKKERHEDEN

”Samfundssikkerheden kan i høj grad afhænge af at bl.a. civilsamfundets ressourcer tænkes mere systematisk ind både før, under og efter krisehændelser, da dette kan styrke samfundets robusthed lokalt og nationalt.”¹

Frivillighed er en fleksibel ressource, som kan nyttiggøres i de fleste typer af samfundskriser. Men kun hvis de mobiliseres og organiseres af organisationer, der har erfaring med frivilligledelse. Organisationer som Hjemmeværnet og Beredskabsforbundet sikrer kompetent nyttiggørelse af frivillige i forsvaret og redningsberedskabet. Røde Kors kan påtage sig opgaven med at mobilisere, uddanne og engagere den brede frivillighed til gavn for samfundssikkerheden over hele landet. Men det kræver, at vores ressourcer tænkes mer systematisk ind før, under og efter krisehændelser.

På den baggrund anbefaler Røde Kors, at regeringen og civilsamfundet udvikler et fælles, nationalt perspektiv på en øget integration af civilsamfundet i samfundssikkerheden. Initiativet skal være retningssættende for civilsamfundets tydeligere involvering i samfundssikkerheden og komme med forslag til hvordan civilsamfundets ressourcer tænkes mere systematisk ind både før, under og efter krisehændelser, herunder forslag til et styrket samarbejde mellem myndigheder og civilsamfund.

Som en supplerende beredskabsaktør kan Røde Kors bistå myndighederne i nationale kriser og katastrofer. Vores særlige rolle som understøttende til myndighederne udspringer af Genèvekonventionens og dens protokoller, men er ikke indskrevet i national lovgivning eller beredskabsplaner. Alligevel tager vi løbende et aktivt ansvar i samfundssikkerheden og udvikler hver dag vores beredskab til at kunne supplere myndighedernes opgaveløsning, når der bliver kaldt på os.

Danmark kan lære meget af vores nordiske naboer, når det kommer til integration af civilsamfundet i kriseberedskabet. I Sverige, Norge og Finland er frivilligorganisationer, herunder Røde Kors, anerkendt i national lovgivning som støtteaktør til myndighederne i kriseberedskabet.

I Sverige har regeringen fx fastlagt, at frivilligorganisationer har en bred viden, engagement og evne til at bidrage til at styrke det brede sikkerhedsarbejde og at planlægningen af samfundets kriseberedskab bør omfatte et udviklet frivillighedsperspektiv². Den svenske regering fremhæver også vigtigheden af at kunne modtage, træne og organisere spontanfrivillige³. Hos vores nordiske naboer anlægges et syn på samfundssikkerhed, hvor en alvorlig krise altid involverer hele samfundet.

¹ Michael Zilmer-Johns/Regeringens analysegruppe: Dansk Sikkerhed of Forsvar frem mod 2035 (September 2022)

² Regeringens proposition 2014/15:109 Forsvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020, s. 115

³ Motståndskraft – inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), sid. 132–134

ANBEFALING 2

Røde Kors
Blegdamsvej 27
2100 København Ø

Tlf. 3525 9200
info@rodekors.dk

Sags ID:
LK-2020-002543

INTEGRER CIVILSAMFUNDETS PSYKOSOCIALE INDSATSER I DET NATIONALE BEREDSKAB

”Det haster med at oprette et kriseberedskab, der følger op efter hændelser som Field’s”¹

Alvorlige hændelser i Danmark har vist, at det er en udfordring at sikre tilstrækkelig psykosocial krise støtte til borgere efter den akutte fase. Mens myndighedernes umiddelbare håndtering af en brand, oversvømmelse eller skyderi afsluttes efter nogle få dage, så kan stressreaktioner hos berørte, vidner eller pårørende opstå efter mange måneder.

Derfor anbefaler Røde Kors, at der etableres et stående, supplerende psykosocialt beredskab i regi af civilsamfundet, der skal kunne aktiveres af og sammen med sektoransvarlige myndigheder både i den akutte og opfølgende fase.

Mental sundhed og psykosocial støtte er en mærkesag for Røde Kors. Den psykosociale tilgang er fundamentet for vores sociale aktiviteter samt ved psykosociale akutindsatser i forbindelse med kritiske hændelser. Vores metodiske tilgang er evidensbaseret og bygger på vores internationale erfaringer med at fremme tryghed, ro, fællesskab, handlekraft og håb i kriser. Derfor kunne vi med kort varsel oprette en psykosocial hotline efter skyderiet i Field’s, hvor vi havde psykosociale samtaler med mere end 200 berørte personer. Og vi kunne med få timers varsel understøtte Udenrigsministeriet med psykosociale specialister i evakueringen og modtagelsen af danske statsborgere fra Gazastriben.

I Røde Kors ser vi os selv som et supplement til myndighedernes psykosociale beredskab. På både lokalt og nationalt niveau har vi erfaringer med at gennemføre psykosociale indsatser i samarbejde med myndigheder, og vi tror på, at der er et uudnyttet potentiale i at integrere civilsamfundet i det nationale psykosociale beredskab.

Civilsamfundet er ikke et alternativ til den professionelle psykologhjælp, men vores uddannede frivillige i psykisk førstehjælp kan skabe et trygt rum for samtaler om svære ting i livet – på den korte og lange bane. Eller hjælpe berørte på den længere bane med at genskabe gode hverdagsrutiner, som hjælper til at skabe stabilitet og tryghed, selvom fremtiden er uvis. Eksempelvis ville vi efter en national krise kunne tilbyde systematiserede 1:1 forløb eller samtalegrupper til berørte af en kritisk hændelse, der har behov for at bearbejde oplevelsen med ligesindede.

Røde Kors og vores mere end 40.000 frivillige er parate til at tage et endnu større ansvar i det psykosociale beredskab.

¹ Professor i klinisk psykologi ved Syddansk Universitet Ask Eiklit, udtalelse til DR efter skyderiet i Field’s (6. juli 2023). [Ekspert: ”Det haster med at oprette et kriseberedskab, der følger op efter hændelser som Field’s” | Indland | DR](#)

ANBEFALING 3

Sags ID:
LK-2020-002543

ETABLER ET SOCIALT BEREDSKAB TIL GAVN FOR SAMFUNDETS MEST UDSATTE GRUPPER

*"Udarbejd et socialt beredskab, der består af både nationale, regionale og lokale beredskabsplaner, og som beskriver, hvilke målgrupper, der har brug for hvilke foranstaltninger, retningslinjer mm., samt hvordan samarbejdet med forskellige myndighedsniveauer og civilsamfund skal foregå."*¹

De seneste kriser har vist, at vi i Danmark har et overordnet velfungerende krisestyringssystem, der formår at koordinere og samordne kriseindsatsen mellem de traditionelle sektormyndigheder. Men under covid-19 viste krisestyringssystemet sig ikke i stand til at gribe de mest udsatte i samfundet godt nok og tidligt nok. Der var ikke taget højde for, hvor hjemløse mennesker skulle opholde sig og isolere sig under nedlukningerne, og hvordan stofbrugere skulle få adgang til deres medicin. Voldsramte kvinder blev endnu mere udsatte, da de blev isoleret i hjemmet. Etniske minoriteter havde vanskeligt ved at tilgå og følge myndighedernes anvisninger.

På den baggrund anbefaler Røde Kors, at Danmark etablerer et socialt beredskab, så mennesker, der i forvejen er udsatte eller sårbare, ikke bliver endnu dårligere stillet eller lider større nød på grund af den opståede krise. Det sociale beredskab kan tage forskellige former, men er i bund og grund en handleplan for, hvordan samfundet som helhed skal agere over for udsatte mennesker, når der opstår en pandemisk krise, en klimakatastrofe, sikkerhedskrise eller lignende.

Socialt udsatte har færre ressourcer til at opbygge deres egen modstandskraft før kriser og samtidig sværest ved at tilgå og følge myndighedernes anvisninger under kriser. Det stiller dem i en dobbeltudsathed, når krisen rammer.

Danmark var ikke klar til at håndtere coronakrisens konsekvenser for udsatte grupper, fordi de ikke var tænkt ind i indsatsen fra starten. Samfundet har et fælles ansvar for at lære af pandemien, og vi skal i fremtiden kunne forebygge og afhjælpe de negative følgevirkninger, som kommende kriser kan afføde for mennesker i social udsathed.

Der er brug for et stående socialt beredskab som supplement til det etablerede krisestyringssystem, hvis alle samfundets grupper skal komme godt igennem de næste samfundskriser.

¹Rådet for Socialt Udsatte: "Erfaringer og Anbefalinger fra Corona-Partnerskabet for Udsatte Voksne" (11. marts 2023).